

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ

(MERSIN UNIVERSITY RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY)

KAAM

YAYINLARI

OLBA
V

MERSİN
2002

KAAM YAYINLARI
OLBA
V

©2002 Mersin/Türkiye
ISSN 1301-7667

OLBA dergisi hakemlidir ve
Üniversitelerarası kurul başkanlığının tanımladığı
hakemli dergi standardına uygun olarak,
Mayıs ve Haziran aylarında olmak üzere,
yılda iki sayı basılmaktadır.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya
edilemez. Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans
gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde
yada KAAM tarafından dağıtılan broşürlerde bildirilmiş olan
formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.
Articles should be written according the formats mentioned in the following web address
or brochures distributed by KAAM

OLBA'nın yeni sayılarında yayınlanması istenen
makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:
Prof. Dr. Serra Durugönlü
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü
33342-MERSİN
TURKEY

DİĞER İLETİŞİM ADRESLERİ

Other Correspondance Addresses

Tel:00.90.324.361 00 01 (10 Lines)/162-163 or 372

Fax: 00.90.324.361 00 46

www.kaam.mersin.edu.tr
kaam@mersin.edu.tr

Yardımlarından dolayı Ceyhun Közleme'ye teşekkür ederiz.

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-V

MERSİN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-V

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Coşkun ÖZGÜNEL
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Hayat ERKANAL
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Yıldız ÖTÜKEN

MERSİN
2002

OLBA V
İÇİNDEKİLER/CONTENTS

A. Semih Güneri (Lev. 1-33).....	1
1987 Erzurum-Sos Höyük Kazıları ve 1985-1997 Yılları Arasında Erzurum Çevresinde Yapılan Arkeolojik Çalışmalar Işığında, Son Tunç-Erken Demir Çağında Doğu Anadolu-Kafkasya-Orta Asya Arasındaki Kültürel İlişkiler	
Engin Akdeniz (Lev. 34).....	59
Neolitik ve Kalkolitik Çağlarda Büyük Menderes Havzası'ndaki Kültürel Yapılanma ve Orta Kalkolitik Çağ Problemi	
Suat Ateşlier (Lev. 35-39).....	77
Pers Ölü Gömme Geleneğinde "Cenaze-Harmamaksa'ları"	
Emel Erten (Lev. 40).....	97
Silifke Müzesi Koleksiyonundan Cam Kase	
Ayşe Aydın (Lev. 41-45).....	105
Çatiören Kilisesi	

SİLİFKE MÜZESİ KOLEKSİYONUNDAN CAM KASE (Lev. 40)

*Emel Erten

ABSTRACT

The monochrome glass bowl from Silifke Museum belongs to a very well-defined group of Hellenistic vessels. It has a semi-spherical form and is made of yellowish-green glass. The diameter of its rim is 12.2 cm., and it has an average height of 8 cm. Two parallel grooves located below the rim surround the interior of the bowl.

The Silifke bowl should be either related to or an actual product of the glass industry that flourished during Late Hellenistic-Early Roman period in the Syro-Palestinian region. Although its precise findspot is unknown, the bowl must have been found in Cilicia, perhaps even in Silifke, since many examples of the type have been recorded in the region. The presence of cast bowls in Cilicia can be explained by close relations with the Syro-Palestinian area or by possible (but not yet proven) production in the region.

Silifke Müzesi koleksiyonuna 1969 yılında satın alınarak kazandırılan kase (env. no. 893) cam çalışmalarında iyi tanınan bir grubun temsilcisidir. Müzedeki kayıtlar uyarınca, kesin buluntu yeri bilinmese de, onun üretildiği ve kullanıldığı coğrafya ile tarihi konusunda bilgi edinmek olasıdır.

Büyük İskender'in tarih sahnesine çıkması, Pers egemenliğinin son bularak, Hellenistik dönemin başlangıcı ile oluşan sosyal ve kültürel hareketlilik etkilerini camcılıkta da gösterir. Zengin ve lüks görünümlü tek ya da çok renkli kaseler cam sanatında Hellenistik dönemi simgeler.

Arkeolojik veriler, Suriye-Filistin kıyı bölgesinin Hellenistik dönem içinde canlı bir cam endüstrisine sahip olduğunu gösterir. Bu, henüz cam üfleme tekniğinin icat edilmediği ve yaygınlaşmadığı bir evredir. O sıralarda, cam vazoların yapımında İ.Ö. 16. yüzyıldan beri bilinen "iç kalıp tekniği" yoğun olarak kullanılmaktadır¹. Hellenistik dönemi de içine alan, İ.Ö. 1. yüzyıla dek devam eden uzun süre içinde iç kalıp tekniği başlıca vazo üretim yöntemidir. Ancak, yine cam tarihinin başlangıcından beri tanınan kalıba döküm tekniğinin, iç kalıp tekniğinin yanısıra kullanımı Hellenistik dönem için tipik sayılmaktadır².

"Kalıba Döküm Tekniği", eriyik durumdaki camın çeşitli özellikler taşıyabilen kalıplara, farklılık gösteren yöntemlerle dökülerek ya da bastırılarak cam kapların üretimini açıklayan genel bir terimdir³. Önceden hazırlanan disk biçiminde cam kütleinin henüz sıcakken bir içbükey ya da dışbükey kalıbın üzerine bırakılarak, camın kendiliğinden sarkmasının ya da bel vermesinin beklenmesi (sagging) Hellenistik dönem kaselerinin yapımında

* Yrd. Doç. Dr. Emel Erten, Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 33342 Çiftlikköy Kampüsü, Mersin/TÜRKİYE

1 İç kalıp tekniğinin en erken uygulamaları konusunda: Grose 1989, s. 46, Stern-Schlick-Nolte 1994, s.48-51; ayrıca, tekniğin İ.Ö. 1. binyıldaki uygulamaları ile ilgili olarak: Fossing 1940. Bu örneklerden sonra, İ.Ö. 1. binyılın ikinci yarısı içinde iç kalıp tekniği cam üretiminde en çok kullanılan yöntemdir.

2 Kalıba döküm tekniğinin başlangıcı konusunda: Grose 1989, s. 47.

3 Cam döküm tekniğinde kullanılan kalıplar, taş, seramik, metal gibi malzemelerden yapılabilmekte; tek parçalı üzeri açık kalıplar veya kapalı çok parçalı olanlar bu işlem için kullanılabilir: Grose 1989, s. 31-33; ayrıca döküm tekniğinin uygulamaları ile ilgili olarak Stern 1991, s. 21-31, Stern/Schlick-Nolte 1994, s.66-71.

yaygın olarak kullanılan bir üretim biçimi olarak belirlenmiştir⁴. Silifke kasesinin de benzerleri gibi, bu yöntemle üretilmiş olması gerekmektedir. Hellenistik dönemin cam eserlerinde geniş uygulama alanı bulan bu yapıım tekniğinde ağırlıklı olarak kaselere yer verilmekte ve Suriye-Filistin kıyısındaki başlıca merkezinin Tel Anafa olduğunu arkeolojik bulgular göstermektedir. Bunun yanısıra, doğuda ve batıda çok geniş alanlarda döküm cam kaselerin üretildiği ve kullanıldığı da bilinmektedir⁵.

Tel Anafa, İsrail'deki Yukarı Galile bölgesinde yer alan bir kenttir. Burada, Erken Bronz Çağı'ndan, Erken Roma Dönemi'ne kadar yerleşimin söz konusu olduğu arkeolojik kazılar sonucunda anlaşılmıştır⁶. Tel Anafa'daki Hellenistik dönem yerleşimi kazılarında ele geçen cam buluntularının çoğunu, döküm tekniğinde yapılmış kaseler oluşturmaktadır⁷. Bu buluntular üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, biçim, süsleme, renk özellikleri uyarınca dört farklı kase grubu belirlenmiştir⁸.

Söz konusu sınıflama uyarınca saptanan başlıca dört tipten A grubu (oluklu) kaselerine, form, süsleme ve renk özellikleri uyarınca Silifke Müzesi örneğinin de yerleştirilmesi olasıdır. Silifke kasesi yarı küresel bir biçime sahiptir ve sarımsı yeşil camdan yapılmıştır. Dış yüzeyinde aşınmalar ve bazı kalker tabakaları yer almaktadır. Çok sayıda kırık parçanın yapıştirılması ile onarılan kasenin ağız çapı 12.2 cm, yüksekliği ise 8 cm'dir. Dış yüzünde herhangi bir süsleme yer almamakta, buna karşılık, içte ağız kenarının altında birbirine paralel iki yatay bant oluşturan birer oluk bulunmaktadır⁹ (fig. 1-3).

A Grubu kaseleri için İ.Ö.125-80 tarihleri verilmekte¹⁰, bir diğer deyişle, Tel Anafa'da belirlenen cam kase grupları içinde en erken olanları

4 Stern/Schlick-Nolte 1994, s.68-71.

5 Kaselerin gösterdiği genel coğrafi dağılım ve özellikleri konusunda: Grose 1989, s. 194, n. 94; Stern/Schlick-Nolte 1994, s. 97-115; Price 1985 (a), s. 290. Çeşitli merkezlerde saptanan örnekler: Atina agorası: Weinberg 1961, s. 380-392; Ashdod (İsrail): Barag 1971, s. 202, fig.105.1; Samaria: Crowfoot 1957, s.404, 406, fig. 3; Gerasa (Ürdün) az sayıda kase parçası: Meyer 1982-1985, s.184-185, fig. 5; Korinth: Weinberg 1952, s.79-80, 93-96, fig 56; Kourion (Kıbrıs): Grose 1986, s. 190-191, fig. 1; Kyrene (Libya): Price 1985 (a), s. 290; Pylos ve yakın çevresi (Yunanistan) : Papathanassopoulos 1966, s. 184-197, pl. 66-69, Gialouris 1966, s. 164-165, pl. 163a; Papathanassopoulos 2000, s.36, fig.54-56; Knossos (Girit): Price 1988, s. 27-36; İspanya örnekleri: Price 1985 (b), s. 61-80. Ayrıca, Hellenistik dönemin seçkin grup eserleri konusunda Canosa buluntuları: Harden 1968, s. 48-70, von Saldern 1975 s. 40-46; Antikythera gurubu: Weinberg 1965.

6 Herbert 1979, s. 17.

7 Tel Anafa 1968-1969 kazılarında ele geçen Hellenistik dönem camları konusundaki sonuçlar: Weinberg 1970, s. 17-27.

8 Grose'un yaptığı tipolojiye göre, döküm cam kaseler, Grup A "oluklu", Grup B "yivli", Grup C "kaburgalı", Grup D "çizgisel kesmeli" olarak sınıflanırlar : Grose 1979, s. 56.

9 Silifke kasenin yakın bir benzeri Ohio'daki Toledo Museum of Art koleksiyonundadır: Grose 1989, s.206, no. 220. Bir diğer benzer kase ise, Atina Agorası buluntusudur ve İ.Ö. 150 yılına tarihlenir : Weinberg 1961, s. 290-292, fig. 3, no. 9. Böylece, bu eser ait olduğu tipin en erken örneği olarak nitelenir: Price 1985 (a) s. 290. Buna benzer bir diğer kase ise İsrail, Ashdod buluntusudur. Kazıda ele geçtiği tabaka uyarınca hassas bir biçimde tarihlenerek, İ.Ö. 2. yüzyıl ortalarından daha geç olamayacağı belirtilmiştir : Barag 1971, s. 202, no. 2, fig. 105.1. Bu tarih de, en erken örnek olarak nitelenen Atina Agorası buluntusu kase ile uzlaşmaktadır.

10 Grose 1979, s.55, Grose 1989, s.194.

sayılmaktadır. Ancak, bu tipin daha eski tarihli örnekleri başka merkezlerde saptanmış bulunmaktadır¹¹. Bu nedenle, A Grubu kaselerin yaklaşık olarak İ.Ö. 2. yüzyıl ortalarından (İ.Ö. 150) başlayarak ortaya çıktıkları anlaşılmaktadır. Böylece, ait olduğu grup uyarınca, Silifke kasesini de İ.Ö. 2. yüzyıl ortalarından başlayan ve İ.Ö. 1. yüzyıl başlarında son bulan dönem içine tarihlemek olasıdır.

Hellenistik ve Erken Roma İmparatorluk dönemlerine özgü cam kaselerin Anadolu'da birçok örnekle temsil edildiği önceden beri bilinmektedir¹². Ayrıca, yukarıda belirtilen gruplar dışında kalan, Hellenistik dönemin son derece seçkin ve ender olarak görülen cam eserlerinden Anadolu'daki buluntu yerlerinde saptanan örnekler de vardır¹³.

Konuyu Silifke Müzesi kasesi özelinde ele alırsak, söz konusu yapının *buluntu yeri* ve *nerede üretilmiş olabileceği* soruları ortaya çıkmaktadır. Kase, bir kazı buluntusu değildir ve müze kayıtlarında ele geçtiği yer ve hangi koşullar altında bulunduğu ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Ancak, benzerlerinin Kilikia'da birçok yerde saptanması¹⁴, bu eserin de bir bölge buluntusu olması ihtimalini güçlendirmektedir.

Buna karşılık, Silifke kasesinin ve Kilikia'da bulunan benzerlerinin yapımlarının nerede gerçekleştirilmiş olabileceği, yerel bir üretimin söz konusu olup olmadığı yanıtlanması daha güç sorulardır. Anadolu'da ya da Kilikia'da Hellenistik dönemde yerel cam üretimini gösteren arkeolojik

11 Bkz. dipnot 8'deki erken tarihli kase örnekleri: Atina Agorası, Ashdod buluntuları.

12 Bu konudaki genel değerlendirme ile ilgili olarak: Lightfoot 1993, s.22-38. Ayrıca, Sardis: von Saldern 1980, s.6-7, no.6-14; Iasos (agora buluntusu): Baldoni-Berti 1998, s.77-78, fig.1; Kaunos mezar buluntuları: Ögün 1983, s.240 (söz konusu yayında cam buluntuların tanım, çizim veya fotoğraflarına yer verilmemiştir. Kaunos buluntusu Hellenistik dönem cam kaseleri şimdi Bodrum ve Fethiye Müzeleri koleksiyonlarında yer almaktadır. Bu eserlerle ilgili olarak: Özgümüş 2000, s.30,44, res.11-12 ve 27-29); Tille Höyük kazı buluntuları: French 1984, s.248, res.6; Alishar kazı buluntuları: Alexander 1937, s.340-341, no.2, fig.264; Satala: Lightfoot 1991, s.293, res.8.1; Kilikia Bölgesi örnekleri: Stern 1989, s.597-598, Erten Yağcı 1999, s.174, lev.36; Hatay Müzesi Koleksiyonu: Erten Yağcı 1990, s.31,107, res.28; İstanbul Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonu: Kocabaş 1984, s.22-23, no.81,82,83, res.31,32,33; Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Koleksiyonu (Marmaris Buluntusu): Özet 1998, s.49, no.16; Ankara Yüksel Erimtan Koleksiyonu: Lightfoot 1992, s.33-36, no.2-5. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi: Özet 1987, s.603, fig./sıra no.6-7. Türkiye'deki çeşitli müze koleksiyonlarındaki yayınlanmamış Hellenistik dönem cam kase örnekleri konusunda: Erten Yağcı 1993, s.96-98.

13 Bu eserlerden Kayseri, Antalya, İzmir müzelerinden örnekleri içeren bir grup, C. Lightfoot tarafından yayınlanmıştır: Lightfoot 1990, s.85-94. İskenderun'un Esentepe Mahallesi'nde bir mezarda bulunan cam *skyphos* da aynı seçkin grubun bir diğer örneğidir: Erten Yağcı 1990, s.31, 107, res.27, Erten Yağcı 1999, s.175, n.25. "Büyük İskender'in adını yaşatmak amacıyla, onun haleflerinden Antigonos ya da Seleukos Nikator tarafından kurulan Alexandria kat'Isson kenti", söz konusu kasesinin bulunduğu İskenderun'un Esentepe Mahallesi'nde lokalize edilmektedir: Sayar 1999, s.197, n.31.

14 Adana Müzesi (Stern 1989, s.585-586, 597-598) ile Tarsus ve Mersin Müzelerinde, Mersin Rezan Elbeyli koleksiyonunda kalıba döküm kase örnekleri bulunmaktadır (Erten Yağcı 1999, s.174, fig. 7,8,9). Tarsus, Gözlükule kazılarında Hellenistik dönem tabakalarında cam kap parçalarının ele geçtiği belirtilmektedir: Goldman 1950, s.402, no.19-30. Mersin Müzesinde Elaiussa Sebaste kazısında bulunmuş bir cam kaburgalı kase sergilenmektedir. 2001 yılı içinde tarafımızdan yapılan yüzey araştırması sırasında Silifke, Olba (Uğuralanı) antik kenti yerleşim alanında yüzeyde birçok kalıba döküm cam kase parçası saptanmıştır.

bulgulara henüz sahip değiliz. Ancak, Kilikia'nın Suriye-Filistin'e olan coğrafi ve kültürel yakınlığı, her iki bölgede de benzer üretim biçimlerinin geçerli olabileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle, bilimsel verilerle kanıtlanmamakla birlikte, Hellenistik dönem cam kaselerinin Kilikia'da da üretildiklerini düşünmek olasıdır. Öte yandan, eğer bu görüş yanlış ise, yani Kilikia'da herhangi bir üretim söz konusu değilse, Silifke kasesi ve benzerlerinin yine Suriye-Filistin kaynaklı oldukları ve Hellenistik dönem içinde Kilikia'da ithal kaplar olarak yaygın kullanımlarının gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Alexander 1937 Alexander, C., "Glass", The Alishar Hüyük 1930-32, Part 3, Chicago, s.340-344
- AnnAIHV Annales du ...Congres de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre.
- Baldoni-Berti 1998 Baldoni, D.-Berti, F., "Il Vetro di Iasos (Caria) nel Quadro delle Produzioni nel Mediterraneo Orientale", Il Vetro Dall'Antichita All'eta Contempronea: Aspetti Tecnologici, Funzionali e Commerciali, Milano, s.73-85, tav. V-VI.
- Barag 1971 Barag, D., "The Glass Vessels - Ashdod II-III", Atiqot 9/10, s.202-205.
- Crowfoot 1957 Crowfoot, G.M., Crowfoot, J.W., Kenyon, K.M., The Objects from Samaria (Chp.XIII:Glass), London.
- Davidson 1952 Davidson (Weinberg), G., Corinh: Results of Excavations Conducted by The American School of Classical Studies at Athens, Vol.XII: The Minor Objects, Princeton- New Jersey.
- Erten Yağcı 1990 Yağcı, E.Erten., "Hatay Müzesindeki bir Grup Cam Eser", I. Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu, 26-27.Nisan.1998 İstanbul", s.30-35.
- Erten Yağcı 1993 Yağcı, E.Erten., Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu'da Cam, Ankara (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunulan yayınlanmamış doktora tezi).
- Erten Yağcı 1999 Yağcı, E.Erten., "Kilikia'da Cam", OLBA II (cilt 1), s.169-183, lev.35-37.
- Fossing. 1940 Fossing, P., Glass Vessels Before Glass Blowing, Copenhagen.
- French 1984 French, D.H., "Tille Höyük 1983", Kazı Sonuçları Toplantısı VI, s.245-258.

- Gialouris 1966 Gialouris, N., "Hellenistic Cemetery in Gialova Paleonavarinon (Koryphaassion), Archaeologikon Deltion 21-B, s.164-165. (Yunanca)
- Goldman 1950 Goldman, H., Excavations at Gözlu Kule, Tarsus (vol.I), The Hellenistic and Roman Periods, Princeton- New Jersey
- Grose 1979 Grose, D.F., "The Syro-Palestinian Glass Industry in the Later Hellenistic Period", MUSE, s.54-67.
- Grose 1981 Grose, D.F., "The Hellenistic Glass Industry Reconsidered", Ann 8e AIHV, Liege, s.61-72.
- Grose 1986 Grose, D.F., "The Glass Vessels from the Sanctuary of Apollo Hylates, Kourion (Cyprus)", Report of the Department of Antiquities Cyprus, s.187-191.
- Grose 1989 Grose, D.F., Early Ancient Glass - The Toledo Museum of Art, Toledo.
- Harden 1968 Harden, D.B., "The Canosa Group of Hellenistic Glasses in the British Museum, JGS XVII, s.21-47.
- Herbert 1979 Herbert, S.C., "Tel Anafa 1979", MUSE 13, s.17-21.
- JGS Journal of Glass Studies
- Kocabaş 1984 Akat, Y., Fıratlı, N., Kocabaş, H., Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu, İstanbul.
- Lightfoot 1988 Lightfoot, C.S., "Three Cast Vessels from Anatolia", Ann 11e AIHV, Bale, s.85-94.
- Lightfoot 1991 Lightfoot, C.S., "Satala Yüzey Araştırması", IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı, s.289-302.
- Lightfoot 1992 Lightfoot, C.S., Anadolu Antik Camları Özel bir Koleksiyon - Ancient Glass of Asia Minor A Private Collection, Ankara.

- Lightfoot 1993 Lightfoot, C.S., "Some Examples of Cast and Ribbed Bowls in Turkey", JGS XXV, s.22-38.
- MUSE Annual of the Museum of Art and Archaeology - University of Missouri- Columbia.
- Meyer 1982-85 Meyer, C., "Glass from the North Theater Byzantine Church, and Soundings at Jerash - Jordan, 1982-1983", Preliminary Reports of ASOR-Sponsored Excavations 1982-1985: Bulletin of the American Schools of Oriental Research, Supplement no.25, s.175-222.
- Öğün 1983 Öğün, B., "Kaunos Kazıları 1982", Kazı Sonuçları Toplantısı V, s.239-240.
- Özet 1987 Özet, A., "Anadolu Medeniyetleri Müzesi Örnekleri ile Antik Çağda Cam Yapımı, Belleten LI/200, s.587-609.
- Özet 1999 Özet, A., Dipten Gelen Parıltı - Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri, Ankara.
- Özgümüş 2000 Özgümüş, Ü., Anadolu Camcılığı, İstanbul.
- Papathanassopoulos 1966 Papathanassopoulos, G.A., "Hellenistic Glass in the Pylos Museum", Archaeologikon Deltion 21-A, s.184-197, lev.66-69. (Yunanca)
- Papathanassopoulos 2000 Papathanassopoulos, G.-Papathanassopoulos, T., Pylos-Pylia, A Journey through Space and Time, Athens.
- Price 1985 (a) Price, J., "Late Hellenistic- Early Imperial Vessel Glass at Berenice: A Survey of Imported Tableware Found During Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi", Cyrenaica in Antiquity - Society for Libyan Studies Occasional Papers I (BAR International Series), s.287-296.
- Price 1985 (b) Price, J., "Late Hellenistic and Early Imperial Cast Vessel Glass in Spain, Ann 10e AIHV, Madrid-Segovie, s.61-80.
- Price 1988 Price, J., "A Survey of the Hellenistic and Early Roman Vessel Glass found on the unexplored

- mansion site at Knossos in Crete", Ann 11e AIHV, Bale, s.27-36.
- von Saldern 1975 von Saldern, A., "Two Achaemenid Glass Bowls and a Hoard of Hellenistic Glass Vessels", JGS XVII, s.37-46.
- von Saldern 1980 von Saldern, A., Ancient and Byzantine Glass from Sardis, Harvard University Press, Cambridge-London.
- Sayar 1999 Sayar, M.H., "Antik Kilikya'da Şehirleşme", XII. Türk Tarih Kongresi - Ankara, 12-16.Eylül.1994, Kongreye Sunulan Bildiriler (I.Cilt), s.193-216, lev.63.
- Stern 1989 Stern, E.M., (çev. Emel Erten Yağcı), "Adana Bölge Müzesinde Sergilenmekte Olan Cam Eserler", Belleten CLIII, s.595-605, res.1-19.
- Stern 1991 Stern, E.M., "Glass Working Before Glass Blowing", Ann 12e AIHV, Vienne, s.21-31.
- Stern/Schlick-Nolte 1994 Stern, E.M. / Schlick-Nolte, B., Early Glass of the Ancient World 1600 B.C. - A.D. 50, Ernesto Wolf Collection, Ostfildern.
- Vessberg 1956 Vessberg, O., "The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus" : The Swedish Cyprus Expedition vol.IV, part 3, Lund.
- Weinberg 1961 Weinberg, G.D., "Hellenistic Glass Vessels from the Athenian Agora", Hesperia XXX, s.380-392.
- Weinberg 1965 Weinberg, G.D., "The Antikythera Shipwreck Reconsidered" Transactions of the American Philosophical Society 55, s.3-48.
- Weinberg 1970 Weinberg, G.D., "Hellenistic Glass from Tel Anafa in Upper Galilee", JGS XII, s.17-27.

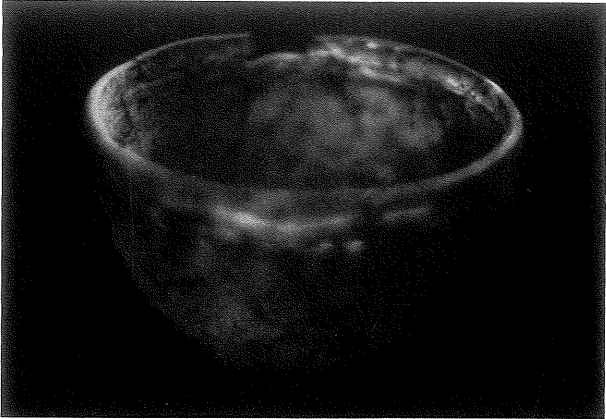

Fig. 1

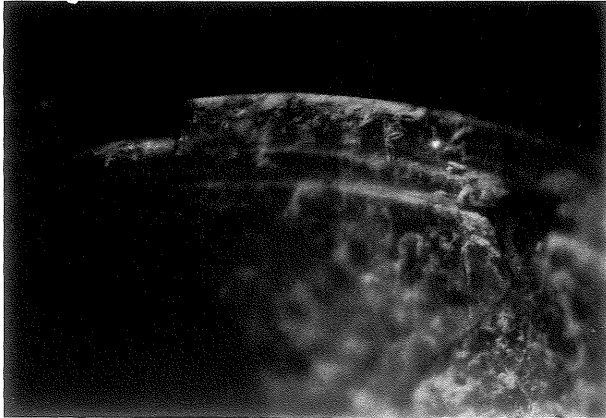

Fig. 2

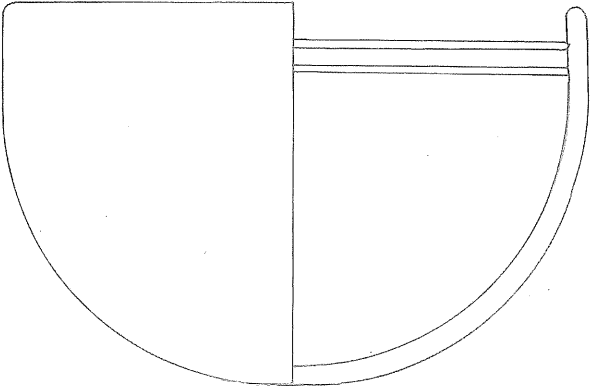

Fig. 3

